

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור: החלומות בספר בראשית

שם המרצה : תמיר גרנות

החלומות בספר בראשית

זוהר ויצא

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי וגו', אמר רבי יהודה כיון דכל האי אבטח ליה קודשא בריך הוא אמאי לא האמין דאמר אם יהיה אלהים עמדי וגו', אלא אמר יעקב חלמא חלמנא, וחלמין מנייהו קשוט ומנייהו לא קשוט, ואם יתקיים הא ידענא דחלמא קשוט הוא ועל דא אמר אם יהיה אלהים וגו' כמה דחלמנא,

רמב"ן בראשית פרק לז

(י) ויספר אל אביו - סיפר החלום הזה לאביו ולא הראשון, כי הוא עצמו המכיר בפתרונו, כי השמש ירמוז לאביו, והוא גער בו. וטעם ואל אחיו - פעם שנית, כי יספר אותו לאביו בפני אחיו. והוא גער אותו לשכך חמתם מעליו. וטעם מה החלום הזה אשר חלמת - כמו מה אדם ותדעהו (תהלים קמד ג), כלומר מה החלום הזה, אינו כלום שתגידנו, כי אינם אלא דברים בטלים. או טעם הגערה לומר איך נשאך לבך לחלום החלום הזה, אין זה כי אם גובה לב ונערוות שיעלו דברים כאלו על לבבך, כענין שנאמר בחלומות (דניאל ב כט) רעיונך על משכבך סליקו. וכתוב (שם ד ב) והרהורין על משכבי:

הבוא נבוא אני ואמך - והלא אמך כבר מתה, והוא לא היה יודע שהדברים מגיעים לבלהה שגדלתו כאמו. ורבותינו (ברכות נה א) למדו מכאן שאין חלום בלא דברים בטלים, ויעקב נתכוון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו בכך, אמר לו כשם שאי אפשר באמך כך הכל בטל, לשון רש"י:

רמב"ן בראשית פרק מז

הלוא לאלהים פתרונים - פירש רבי אברהם כי יאמר, כי המקרים העתידיים לבא בחלומות לאלהים הם, כי הוא לבדו המחלים והמודיע העתיד, והוא העושה שלום ובורא רע, ואין בדבורי לכם תועלת או הפסד. וזה אמר שלא יענישוהו אם תבא להם רעה, או כדי שיספרו אותם אליו ולא יבזוהו. ואם כן אין למלת "הלא" בזה טעם. ואולי יהיה פירושו כמו "הנה", יאמר, הנה לאלהים לבדו הפתרונים ולא לאדם הפותר:

והנכון בעיני כי אמר הלא לאלהים פתרונים בכל החלומות הנעלמים והסתומים, והוא יכול להודיע פתרון חלומכם ואם הוא נעלם בעיניכם, ספרו נא לי, אולי יישר בעיניו לגלות סודו אלי:

רמב"ן בראשית פרק מב

(ט) ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם - עליהם, וידע שנתקיימו שהרי השתחו לו, לשון רש"י. ולפי דעתי שהדבר בהפך, כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחווים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרונם כי כל אחיו ישתחו לו בתחילה מן החלום הראשון, והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי "אנחנו" ירמוז לכל אחיו אחד עשר, ופעם שנית ישתחו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני, וכיון שלא ראה בנימן עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחילה:

ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם, ולאמר מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות כאשר עשה עמהם בפעם השניה, כי היה אביו בא מיד בלא ספק. ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני. ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו, ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו, אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת: